

INSEMNAȚATEA DATELOR DEMOGRAFICE ÎN DEFINIREA SPECIFICULUI ETNOGRAFIC LOCAL

GEORGETA ROMANIUC

Studiul interdisciplinar în definirea unor probleme de specific etnografic zonal sau local se impune în ultimul timp din ce în ce mai mult.

Programul Partidului Comunist Român adoptat la Congresul al XI-lea insistă asupra unei probleme de extremă însemnătate pentru înțelegerea corectă a însăși sensului dezvoltării noastre istorice; este vorba despre formarea poporului și a limbii române, direcție în care s-au adus precizări cu valoare de contribuție științifică, precizări la a căror elucidare deplină vor trebui antrenate, alături de argumentele devenite clasice, și cele „aparținând” altor ramuri științifice, printre care etnografia. Arta populară poate fi studiată, cunoscându-i în primul rînd pe creatorii săi și istoricul locurilor în care trăiesc. În acest sens, se impune cercetarea fenomenului etnografic în relație cu mișcările de populație, pentru înțelegerea corectă a unor momente esențiale din istoria patriei noastre.

Mișcările de populație în limitele aceluiași teritoriu au avut o însemnătate deosebită în istoria României, ele contribuind la menținerea și întărirea etniei românești, la unitatea organică a poporului nostru. Originea comună, unitatea de neam și limbă, multe elemente specifice legate de viața materială și spirituală au dus la un contact permanent între cele trei provincii, întărind conștiința individualității etnice a românilor.

Demografia istorică a adus o contribuție substanțială la cercetarea problemelor majore ale culturii populare, dezvăluindu-ne stabilirea sau existența diferitelor etnii în cele trei provincii românești, care au creat un specific zonal sau local, aducînd în același timp argumente categorice de continuitate a poporului român pe teritoriul actual.

Mișcările populației dintr-o localitate în alta, în cadrul unei provincii sau dintr-o provincie în alta, s-au înregistrat pe o perioadă îndelungată, începînd cu primele secole ale mileniului II și culminînd cu secolul al XVIII-lea. Ca urmare, au fost colonizate foarte multe așezări

„pustiite“ sau unele create de bejenari, mai ales în Țara Românească și Moldova. Și în Bucovina fenomenul a căpătat amploare mare, contribuind la închegarea a foarte multor așezări, la cristalizarea civilizației populare românești, la crearea unor desăvârșite forme de cultură, concretizate în realizări superioare ale creației artistice bucovinene.

În cercetările noastre, legate de mișcările de populație și mai ales de colonizarea de către bejenari ardeleni a unor localități din Bucovina, ne-am îndreptat atenția spre localitatea Botoșana, din zona Humor, urmărind în mod special închegarea acestei așezări în sec. al XVIII-lea și formarea unei culturi materiale și spirituale specifice, rezultate din conviețuirea bejenarilor cu băștinași.

Străveche așezare, atestată documentar încă din secolul al XV-lea, Botoșana reprezintă o bogată vatră de istorie milenară, pe teritoriul căreia apar urme de viețuire omenească încă din epoca pietrei. Săpăturile arheologice, efectuate în decursul a mai multor ani, atestă o bogată și continuă locuire pe aceste meleaguri de-a lungul epocilor pietrei, bronzului și a fierului și pînă în secolul al XVII-lea e.n., încadrînd aceste vestigii în *Cultura materială de tip Botoșana*, care constituie elocvente dovezi despre continuitatea populației autohtone și unitatea ei cu restul teritoriului de la nordul Dunării¹. Această civilizație de tip *Botoșana* este considerată ca punct de plecare pentru evoluția culturii materiale din secolele XVII-X pe teritoriul Moldovei.

Primul nume de om despre care se știe că a stăpînit locurile, în perimetrul cărora intră și așezarea Botoșana, este Stoian de la Solca, fapt consemnat într-un document de la Alexandru cel Bun, dat la Baia în 15 ianuarie 1418².

Prima atestare documentară a Botoșanei apare în documentul din 3 iulie 1575³, cînd voievodul Petru Șchiopul împarte moșiile lui Luca Arbore între moștenitorii lui, care o vor stăpîni pînă la 25 octombrie 1615, cînd Tomșa cumpără satul și-l dăruiește mănăstirii Solca⁴. Lunga perioadă, în care Botoșana a stat sub stăpînirea mănăstirii Solca, a fost destul de vitregă. După domnia lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș, situația economică și politică a Moldovei se înrăutățește simțitor. Estorcările turcești, abuzurile boierimii, dese intervenții ale cazacilor și polonilor în sprijinul unora dintre pretendenții la tron, jafurile tătarilor ca și mulți ani de secetă și foamete au creat o puternică depresiune demografică în Moldova, fapt ce va deveni o preocupare constantă a domniei de readucere în țară a celor fugiți și de stimulare a colonizării cu elemente străine a locurilor depopulate parțial sau chiar pustii.

Pentru refăcerea potențialului uman al acestei provincii mai mulți domnitori vor crea condiții prielnice de atragere a coloniștilor din celelalte provincii românești sau străine. În această perioadă, însă, Tran-

¹ Teodor, Dan, Teodor Silvia și Foiț Grigore, *Insemnări despre descoperirile arheologice de la Botoșana*, în „Zori noi“, nr. 7761 din 13.12.1972.

² Costăchescu Mihai, *Documente moldovenesti înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I, Iași, 1931, p. 126.

³ Documente privind Istoria României, Seria A, sec. XVI, București, 1938.

⁴ Balan Teodor, *Documente bucovinene*, vol. I, p. 165.

silvania a cunoscut o puternică creștere demografică, ceea ce i-a permis să joace rol de rezervor etnic important pentru cele două provincii.

Cauzele imediate care au dus la emigrarea românilor transilvăneni au fost de natură națională și socială. Intensificarea măsurilor de asuprire inițiate de dinastia angevină, expansiunea dominației maghiare, limitarea drepturilor românilor de liberă strămutare, deposedarea completă de pământ, înmulțirea și mărirea dărilor impuse față de nobili, apoi presiunea bisericii catolice de a-i converti la catolicism depopulează foarte multe așezări din Transilvania. Dacă, la început, deplasările de populație s-au efectuat între cele trei principate române, cele masive au fost din Transilvania în spre Țara Românească și Moldova și vor culmina cu secolul al XVIII-lea. Este perioada când și Bucovina va primi cel mai mare număr de bejenari, care vor popula cele aproape 80 de așezări de aici, veniți din zona Bistrița-Năsăud⁵.

Iniințarea regimentelor grănicerești vor provoca vîi nemulțumiri în rindurile populației din zona Bistrița-Năsăud, culminînd cu toamna anul 1763 cînd vor avea loc puternice ciocniri între emigranți și armată. Este anul cînd sate întregi, cu preoți și învățători, populează foarte multe așezări din Bucovina. Atunci a venit la Botoșana Nicolae Boca din Ilva, Nichita Boca din Maieru, învățătorii Maței Apopii din Ilva și Iacob Stîrciu din Maieru. Numai din Ilva au venit 64 de familii cu 328 de suflete.

I. Nistor cercetînd îndeaproape bejenia ardelenilor în Bucovina redă cele două „consignațiuni“ alcătuite din ordinul comandantului general din Liov în perioada de la 27 ianuarie pînă la 15 decembrie 1776. Din prima consignațiune reiese că așezarea bejenarilor s-a făcut în decurs de 60 de ani, începînd cu anul 1718 pînă la 1778, anul alcătuirii consignațiunii și că, totalul capetelor de familie a fost de 1.200 cu 5.818 suflete, iar după starea socială: grăniceri, iobagi, jeleri, supuși, liberi, țigani. Același autor susține că anul 1763 a fost anul întemeierii așezării Botoșana cu bejenari ardeleni. Într-un izvod păstrat în Arhivele de război din Viena, întocmit la 1778 sint consemnate 72 de sate din Bucovina ocupate de ardeleni, unele în totalitate formate din emigranți, altele în parte. Botoșana este trecută ca una din așezări formată numai din bejenari cu 116 familii, între anii 1760—1770. Iată un tabel care ilustrează venirea ardelenilor în această localitate, după izvod:

ANUL	Familii
— 1753	— 1
— 1763	— 70
— 1764	— 6
— 1765	— 2
— 1766	— 11
— 1767	— 4
— 1769	— 1
— 1776	— 5

⁵ Nistor I. Ioan, *Bejenari ardeleni în Bucovina*, în „Codrul Cosminului“, B.I.I.L., anul II și III, 1926, Cernăuți, 1927.

Credem totuși că acești bejenari nu au venit într-o așezare pustie, chiar dacă cele două veacuri vitrege pentru Moldova au secat multe din așezări. În sprijinul acestei certitudini de continuitate a viețuirii populației băstinașe pe aceste locuri este anul 1761, deci cu doi ani înainte de venirea ardelenilor, când episcopul Rădăuților, Dosoftei Herescu⁶, a sfințit un antimis pentru biserica din Botoșana. Dacă s-a sfințit antimisul, înseamnă că a existat și o biserică, cu o populație care se servea de ea. Deci, dacă după consignație la 1778 erau în Botoșana 117 capi de familie de origine ardeleană, iar din recensămintele publicate de Daniel Werenka la 1779 existau 143 de familii în total, înseamnă că 26 de familii erau moldoveni băstinași. De fapt, în sec. XVI—XVII, numărul de 20—30 de case într-un sat era ceva obișnuit în Moldova⁷. În vechile pomelnice bisericesti din Botoșana figurează printre nume ardelenesti și cele de origine băstinașă ca : Stefan Iuga, Vasile Pițu, Maței a Lăzăroaie etc.

Ardelenii, venind toamna, au fost nevoiți să-și construiască locuințele repede din cauza frigului. Vatra satului fiind pe locul numit Săliște, pe partea dinspre Comănești, bejenarii se așează mai spre nord, unde era pădurea. Din cercetările noastre, cei mai bătrâni locuitori ai Botoșanei afirmă că majoritatea caselor au fost construite din lemnul „de pe loc”⁸. Din Ilva Mare din cei 85 de capi de familie, în Botoșana s-au stabilit 64, la Bălăceana 16 și restul în altă parte.

Odată cu ocuparea Bucovinei de către austrieci, realizarea consignațiilor a fost un act important pentru cercetările ulterioare, mai ales sub aspectul fenomenului demografic. Ele ne ajută să stabilim exact venirea, așezarea sau dispariția unor nume ale familiilor bejenare. Din cei 117 capi de familie cu numele de Boca, Robu, Creangă etc. trecute în consignațiune și examinând „Tabella prestărilor de contribuție pe anul militar 1763—1764 din Ilva și Maier”⁹, observăm existența în Botoșana și a familiilor Ghiată, Cucu, Ilișoi etc., dar care nu apar în consignațiune. Se pare că ultimii s-au sustras de la recenzare de teama unei extrădări. Comparând Tabella cu consignațiunea și istoria comunei Ilva Mare¹⁰, apare și fenomenul de stîlcire a numelor. De exemplu : numele de Slevoacă, în prima apare Slovaca, în a doua Slovak, iar în a treia Zlăvoacă, și asemenea exemple mai sînt. Apoi există nume, care nu apar în consignațiune, dar apar în Cronica din Botoșana, aceștia fiind veniți după 1784.

După ocuparea Bucovinei, guvernul austriac a cerut tuturor locuitorilor să depună jurămint de credință Imperiului. Cunoscînd regimul

⁶ Dan Dimitrie, *Mănăstirea Sucevița. Cu anexa de documente ale Suceviței și ale schitului celui Mare Ștefan*, București, Editura Bucovina, 1923.

⁷ Costăchel Valeria, *Viața feudală*, București, 1957, p. 266.

⁸ Informatori : Băieș Andrei, născut 1895, Botoșana.

⁹ Tabela praestande contributionis pro anne militari 1763—1764, Arhivele statului din Bistrița, inv. Berger.

¹⁰ Galan Grigore, *Istoria comunei Ilva-Mare, scrisă la 1863*, tipărită și adăugită de Ieronim Slevoacă, Bistrița, 1906.

cazon austriac, unii dintre bejenari ardeleni refuză să depună jurământul. Este cazul popii Andrei din Udești, care va îndemna toată populația să refuze depunerea jurământului și astfel începe fenomenul invers, sub aspect demografic, de depopulare a localităților. Guvernul austriac va lua măsuri de readucere a bejenarilor din toată Moldova înspre Bucovina sau Ardeal, însă ele vor fi zădărnice de către domnitorii Moldovei, care duceau o politică continuă de colonizare a așezărilor moldovenesti. Urmărind recensămintele publicate de Daniel Werenca, se observă începînd cu anul 1779 scăderea numărului de familii raportat la numărul din consignație. Dacă scădea numărul sufletelor atunci se putea bănui o calamitate naturală sau epidemie, dar în acest caz este vorba de emigrare. Investigațiile făcute de profesorul Boca Vasile au dus la descoperirea în județul Bacău a o serie de sate cu populația plecată din Botoșana. Astfel, la Filipești se întîlnesc nume de Boca, Pușcuță, Cucu, Pițu, Galeș, care păstrează prin tradiție orală, venirea strămoșilor din Botoșana. Toader Boca din Filipești, în vîrstă de 93 de ani, a precizat că, bunicul lui, Miron Boca a plecat din Botoșana între anii 1810—1820 și s-a stabilit aici, unde existau și alte rude venite anterior. Cazuri similare ar putea să existe și în alte părți ale Moldovei.

Cauza care a dus la emigrarea bucovinenilor în Moldova a fost seceta din 1785, care a distrus recoltele și a provocat plecarea a 6.938 de locuitori. O altă cauză importantă, care a dus în 1786 la masive emigrări de țărani, a fost determinată de diploma împărătească din 6 august 1786, prin care Iosif al II-lea desființează administrația militară din Bucovina și dispune alipirea ei, ca o simplă circumscripție administrativă a Galiției. Această măsură provoacă vii nemulțumiri întarite de abuzurile arendașilor străini care-i înlocuiseră pe boierii bucovineni plecați¹¹.

Emigrările nu s-au încheiat odată cu secolul al XVIII-lea. Ele vor continua și în secolul al XIX-lea, dar în proporții reduse și determinate de anumiți factori politici și sociali. După împroprietărirea țăranilor din Botoșana, în anul 1853 s-au făcut măsurători cadastrale. După o asemenea carte funciară, în anul 1856 în Botoșana existau 224 capi de familie. Comparînd-o cu consignațiunea din 1778 se observă dispariția a 70 de nume în decurs de 93 de ani, pe cînd între anii 1856 și 1972 au dispărut numai 11. Este evident deci că, în a doua jumătate a secolului al XII-lea emigrările din Bucovina scad foarte mult. Este perioada cînd se produce asimilarea totală a bejenarilor de către băștinași și crearea unei culturi materiale și spirituale specifice nordului Moldovei.

După ce am cunoscut migrațiile în Bucovina, și în special Botoșana, aportul cultural al etniei care s-a așezat, legăturile strînse cu băștinașii au dus la crearea unui tezaur de cultură materială și spirituală bine încheșat și unitar, dar, în același timp, păstrîndu-și specificul zonal. Încadrîndu-se zonei Humor, vestită prin monumentele sale de istorie

¹¹ Dumitrescu Mircea, *Probleme etnodemografice*, în *Arta populară bucovineană*, București, 1975, p. 37.

și artă de la Voroneț și Mănăstirea Humorului, ea se definește ca entitate etnografică creatoare de valori artistice majore.

Meleagurile bogate în păduri, finețe naturale și teren de pășunat, asemănătoare celor de baștină a bejenarilor, au oferit condiții bune pentru creșterea vitelor și practicarea păstoritului. Clima și pământul au îngăduit cultivarea cînepii și a inului, plante textile ce au contribuit împreună cu lina la dezvoltarea unei puternice industrii textile țărănești. Viața spirituală și administrativă comună, de schimb și de desfacere în orașele Gura Humorului, Rădăuți, hramurile mănăstirilor Voroneț, Sucevița, Arbore, Mănăstirea Humorului și a bisericilor din localitățile vecine au dus la un contact permanent al coloniștilor cu populația băștinașă, fapt ce a făcut, ca primii să accepte modul de viață găsit și să-l adopte.

În cadrul zonei etnografice Humor, Botoșana prezintă în general aceleași valențe artistice ale creației populare, accentuînd doar unele particularități de culoare, ornament sau aranjament. Între creațiile importante ale artei populare, țesăturile ocupă un loc de frunte prin diversitatea, originalitatea și valoarea lor decorativă.

Din lînă naturală neagră, gri sau cafenie, în combinație cu lînă albă, s-au țesut „țolurile“ pentru acoperit patul. Tot din lînă de culoare naturală se făceau „pocladele“ cu dungi late marcate de dungi înguste, cîte una sau grupate, unele din ele avînd ridicături cu spetează de un efect decorativ deosebit. Patul se mai acoperea și cu țesături din lînă în carouri mari, combinate cu vîrste de diferite lățimi în culori închise, plăcut armonizate. Dacă în zona Năsăudului se foloseau mult țesături mițoase, aici ele au fost înlocuite cu cele bine puate, specifice Bucovinei.

Lăicercul, țesătură îngustă și lungă, întilnită pe întreg teritoriul Moldovei de nord, a fost și este în exclusivitate țesătura decorativă. În Botoșana el s-a folosit pentru împodobirea pereților și pentru acoperit lațele. În registrul motivistic apare „pomul vieții“ alternat cu motive geometrice „în scaune“ sau diferite stilizări romboidale, majoritatea pe fond negru. Cromatica țesăturilor tradiționale a fost susținută de sucuri din flori, frunze, fructe, rădăcini, scoartă de copac, preferîndu-se tonuri calde, iar accentele vii au fost distribuite cu economie. Este un alt aspect, care susține preluarea de la băștinași a gustului și rafinamentului în organizarea interiorului și împodobirea lui caldă, armonioasă, vis-a-vis de tonuri puternice, specifice zonei Năsăud.

Decorul ștergarelor a cultivat o anume tradiție locală, țesut cu motive geometrice, dispus în trei-patru sau cinci registre la ambele capete. Alesătura motivelor era realizată cu lînica din comerț, armonizată cu rafinament. Nu s-au țesut sau cusut niciodată ștergare decorative cu motive florale sau zoomorfe¹².

Pentru completarea interiorului casei țărănești, în Botoșana s-au lucrat, în secolele XVIII—XIX, lăzi de zestre, lăzi-masă și blidare cu

¹² Focșa Gheorghe, *Muzeul satului*, București, 1958.

motive incizate sau pirogravate în rozetă sau combinații geometrice. Lăzile de zestre erau confecționate întotdeauna cu capacul plat și ornamentat.

Realizarea majoră a artei populare bucovinene este costumul popular sobru, perfect armonizat.

Cămașa femeiască din Botoșana prezintă organizările cele mai inspirate artistic, folosind stilizări vegetale delicate și mărunte în combinație cu tot atit de mici ornamente geometrice, aplicate pe lână de in sau cînepă cu bumbac în contur negru și umplute cu strămătură colorată sau mărgele. În sprijinul acestei idei ne vin cămășile din colecția Muzeului județean Suceava și albumul executat la sfîrșitul secolului al XIX-lea de către E. Kolbenheyer. Comparînd planșa cu motivele din Botoșana (din acest album) și cămășile colecției, identitatea este evidentă. Alțița este organizată în mai multe registre, fiecare realizat în motive diferite, alternîndu-se. Încrețul era întotdeauna geometric de culoare galbenă sau portocalie. Rîurile erau dispuse de-a lungul mînecii sau „în table” adică în diagonală, mîneca terminîndu-se într-o brățară ce aduna creții (foto 1). Coloritul destul de variat cu dominantă de negru, grenă,

COSTAN ALBU
TECLA ALBU
1895
BOTOȘANA

brun precum și mărgele prezintă un ansamblu plăcut. În secolul trecut se purtau, paralel cu „boandă“, cheptare cu poale. Acesta dispărea încă înainte de primul război mondial. Se purtau bondițe cu ornamente simple din șiret negru, aplicat paralel, cu garnitura marginală din blăniță neagră de miel. În sezonul rece botoșănenii purtau sumane din dimie neagră, cu linia evazată cam de pe la mijloc prin adăugirea clinilor, cu încheieturile marcate de motive specifice în linii unduioase numite „minciuni“ sau stilizări geometrice „gușa găinii“. Paralel cu sumanul se purtau cojoace cu poale, cu aplicații din „tasma“ în talie, sub formă de „colțisori“. Găteala capului se realiza prin părul împletit la spate în două coșite și strinse în coc. Pe cap se puneau : un fes din fetru roșu cu marginile răsucite, peste care se aplica baticul mare de cașmir, legat la isparte, iar deasupra lui era „zăbrenicul“, legat pe sub bărbie cu ambele capete libere.

Analizând succint portul popular femeiesc din a doua jumătate a secolului al XIX-lea din Botoșana, am urmărit eventuale asemănări cu portul din zona Năsăudului. N-am întâlnit cămașa cu fodor, zadli, pieptare închise sau guburi¹³. Nici găteala capului nu se aseamănă cu cea din Bucovina. Portul bărbătesc, fiind mai simplu, nu prezintă diferențieri zonale mari. O influență năsăudeană și care a persistat este chimirul bătut în ținte (foto 2), purtat pînă la primul război mondial și chimirul din piele cu motive presate. În sec. al XIX-lea a fost purtată și pălăria cu borul drept foarte mare, asemănătoare cu cea năsăudeană.

Păstoritul în Botoșana a fost o ocupație importantă a locuitorilor, de unde și păstrarea unui anumit specific în port. Ocupație străveche, ea a rămas una dintre cele mai conservatoare. Din cercetările noastre prin așezările Bucovinei, am remarcat că nu peste tot portul ciobănesc este același. În localitățile zonei Rădăuți sau Suceava ciobanii poartă cămașă și țări albi din pînză de cînepă și nelipsita bondiță sau cojoc. În Botoșana și alte localități din zona Dornelor și Cimpulungului, unde s-au statornicit transilvănenii, portul ciobănesc este cenușiu sau negru, iar tehnica de a obține această culoare este la fel ca cea din satele năsăudene. Cămașa este cernită prin fierbere în scoarță de arin negru, apoi în zăr și unsă cu unt de oaie și funingine pentru impermeabilitate. Mai sînt de remarcat în Botoșana frumoasele bite ciobănești crestate și pirogravate în decor geometric sau floral stilizat.

Am încercat să punctăm cîteva aspecte ale creației artistice din Botoșana care întregesc valoarea artei populare bucovinene. Dar și cultura spirituală, prin datinile și obiceiurile sale, ilustrează filozofia și concepția de viață a oamenilor într-o anumită perioadă istorică și ajută la definirea unui aspect sau fenomen dat.

Obiceiurile legate de ciclul vieții (nașterea, nunta și înmormîntarea) sînt momente în jurul cărora polarizează existența umană și care îm-

¹³ Pascu Viorica, *Portul din zona Năsăudului*, în Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei pe anii 1965—1987, Cluj, 1969.

NASTASIA A SAMSON NICHITOI
 SAMSON NICHITOI
 VICTORIA A MITRIFAN CHIAȚA
 1890
 BOTOȘANA

bracă anumite forme magice, culturale, sociale, artistice, în funcție de structura unei colectivități sau etnii. În Botoșana unde, după cum se cunoaște, populația este venită din Transilvania, și unde aceste evenimente se desfășoară într-o anumită orînduire tradițională, convietuind cu moldovenii, obiceiul nunții a fost adoptat în toată amploarea lui de la băștinași.

Înmormîntarea însă, fiind un obicei mult mai conservator, se desfășoară sobru, cu bocete vis-a-vis de înmormîntarea la moldoveni, unde în timpul priveghiului se fac jocuri de haz cu măști sau fără, se spun diferite glume.

Din ciclul sărbătorilor de peste ani, reprezentativ este anul nou, iar colindatul de Crăciun este nesemnificativ, în ciuda faptului că în Transilvania colindul este foarte bine reprezentat și practicat.

Cercetările noastre efectuate asupra cîtorva genuri de artă populară și obiceiuri din Botoșana, care definesc specificul local al acesteia, se încadrează organic în cultura materială și spirituală a nordului Moldovei.

Populația colonizatoare care s-a așezat aici, fiind de același „neam și limbă” s-a integrat într-o perioadă relativ scurtă în viața și obiceiurile moldovenilor, aducîndu-și contribuția necesară la crearea unui tezaur artistic valoros în cadrul etnografiei bucovinene.

L'IMPORTANCE DES DONNÉES DÉMOGRAPHIQUES DANS LA DÉFINITION DU SPÉCIFIQUE ETHNOGRAPHIQUE LOCAL

RÉSUMÉ

La démographie historique a apporté une substantielle contribution à la recherche des problèmes majeurs de la culture populaire. Dans cet article sont présentés les mouvements de population entre les trois provinces roumaines — la Transylvanie, la Valachie et la Moldavie — et notamment en Bucovine pendant les XVIII-e et XIX-e siècles. On poursuit la colonisation de l'habitat Botoșana dans cette période. Après un bref historique de l'habitat, sont poursuivies les étapes de colonisation de Botoșana par les émigrants transylvains pendant les siècles mentionnés.

La cohabitation de la population venue de Transylvanie, avec les gens de l'endroit, a déterminé la création d'un précieux trésor de culture matérielle spécifique pour la zone de Humor. Sont analysées l'industrie textile paysanne et le costume de Botoșana, avec des références détaillées sur l'ornementation et sur la palette coloristique. Ensuite, on présente l'occupation du berger, importante et conservatrice sous l'aspect du costume traditionnel. Quelques références aux habitudes, selon le calendrier et aux celles liées du cycle de la vie, complètent l'analyse des genres d'art populaire les plus importants, spécifiques à l'habitat Botoșana.